

Роберт Бачвари

БАЗА ЕКУМЕНСКОГ САВЈЕТА ЦРКАВА

„Само заједно с другим кришћанима може нас Дух Свети водити, да Бога упознамо, љубимо и да Га слушамо. Стога и учи екуменски покрет не само, да сваки кришћанин треба свога брата, већ да несрећом још увијек одијељене цркве међусобно сурађују.“

*Dr. Eugen Carson Blake
Ген. Секр. Екум. Савј. Црквава*

Увод

Најнутарњија жеља рада Екуменског Савјета Црква је кришћанско јединство. Смјернице тог настојања су јасно изречене у документу пленарног састанка у Њу Делхи-у (г. 1961). То је т. зв. I. параграф нацрта Савјета:

„Екуменски Савјет Црквава је заједница црквава, која нашега Господа Исуса Христа признаје у смислу Светог Писма као Бога и Спаситеља и отуд настоје заједно испунити оно, на што су позвани, на славу Бога, Оца и Сина и Духа Светога.“¹⁾

Ту формулу као такву зовемо „б а з а“ (=основица). Она је фундаменат заједничког рада различитих кришћанских црквава у великом екуменском покрету. Унаточ разноликости око ове се „базе“ као своје средишњице скупљају разноврсне цркве. База их повезује а и потиче их на заједнички рад.

У даљњем разлагању настојат ћемо приказати повијест тог фундаменталног текста („базе“), као и посебну његову проблематику, а напосе његов однос према кришћанским вјероисповјестима.²⁾

---

¹⁾ New Delhi. Dokumentarbericht über die Dritte Vollversammlung des Ökumenischen Rates der Kirchen.

Hrsg. v. Willem V. Visser't Hooft, Stuttgart 1962, 170.

²⁾ Служио сам се код тога прије свера са Theurer, Wolfdieter: Die trinitarische Basis des Ökumenischen Rates der Kirchen, Bergen — Enkheim b. Frankfurt, 1967.

А — Повијест базе

1. Париз 1855.

George Williams основао је г. 1844. у Лондону „Кршћански Савез младих мужева“. Они су свој први свјетски конгрес г. 1855. одржали у Паризу. Чланови су били рекрутирани из различитих вјероисповјести: англиканци, методисти, баптисти итд. Жељели су дати неки темељ свом заједничком раду, који би их учврстио. Напокон су се сложили у слиједећој формулацији:

„The Young Mens Christian Associations seek to unite those young men who, regarding Jesus Christ as their God and Saviour according to the Holy Scriptures, desire to be His disciples in their doctrine and in their life, and to associate their efforts for the etension of His Kingdom amongst young men.“¹⁾

Формулацију Исуса Христа као Бога и Спаситеља' преузели су касније од њих и „Кршћ. Савез Женске Младежи“ (на њиховом 1. свј. конф. г. 1898. у Лондону). као и Свјетски Кршћ. Студентски Савез (који су г. 1895. у Вадстена (Шведска) основали. Занимљиво је овдје примјетити, да су обје организације касније ту кристолошку формулу промјенили у тринитарну под утјецајем православних теолога. Тако је постала та теолошка 'база' заједничко власништво толиких.

Ипак од ове 'париске базе' тешко бисмо могли дедуцирати садашњу базу Савјета, одн. још прије „Faith and Order“. Ипак је чињеница, да су вође екуменског покрета изашли из ових савеза.²⁾

2. Faith and Order³⁾ г. 1910.

Док су екуменска настојања у 19. стољећу била више приватног карактера, у 20. стољећу су их преузеле саме цркве. „Свјетска Мисијска Конференција“ г. 1910. у Edinburgh-у је дала потицај за једну специфичну конференцију, која би имала посветити пажњу проблематици вјере и цркв. устава („Faith and Order“). На иницијативу William Th. Manning-а (касп. бискуп Епископалне Цркве у New York-у) још у октобру г. 1910. у Cincinnati, Ген. Капитул Епископалне Цркве донио је свој закључак:

„Whereas, there is to-day among all Christian people a growing desire for the fullfilment of Our Lords prayer that all His disciples may be one; that the world may believe that God has sent Him:

Resolved, that all the Christian Communion throughout the world which confess our Lord Jesus Christ as God and Saviour be asked to unit with us...“⁴⁾

¹⁾ Цит. Theurer, Стр. 25.

²⁾ Visser't Hooft је био пр. Ген. секр. Свј. Савеза Студената.

³⁾ Вјера и црквени устав.

⁴⁾ Цит. Theurer, Стр. 51.

Ту формулацију зову „Initiatory Report“. Она је служила као ‚база‘ Faith and Order покрета. Manning је сам рекао о томе касније: „Ја сам јако наглашавао важност, да се употребије у основној формулацији израз „Бога и Спаситеља“, јер то је и истина о нашем Господу Исусу Крсту, темељни камен наше хришћанске вјере, као што на нас преноси Нови Завјет.“¹⁾)

Год. 1920. се састао у Genf-у (Geneve) припремни одбор, а ко-кано г. 1927. у Lausanne I. конференција Faith and Order-а. Из њезиних докумената, гледом на проблем вјероисповјести, можемо слиједеће навести:

„Не гледајући на међу нама постојеће разлике у научавању, ми смо једни у заједничкој кршћанској вјери, као што нам то навјешћује Св. Писмо, а и иначе као „Ницејска“ означена екуменска вјероисповјест, као што на нас преноси и о томе свједочанство даје Apostolicum, потврђен духовним искуством Кристове Цркве у свим временима.

Вјерујемо. да ће Дух Свети, који Цркву води у пуној истини, њу и оспособит, — кад стоји свом снагом за те вјероисповјести, које су од Старе Цркве нама свима као заједничка баштина предане, — да изговори истине божанске објаве у новој форми, кад би то захтјевали од времена до времена појављујући нови проблеми.“²⁾)

3. Амстердам 1948.

Након дугих припрема год. 1938. у Utrechtu се састала конференција, која је имала саставити приједлог нацрта будућег Екуменског Савјета Цркава. Код тога је дошло до живих дискусија о т. зв. ‚бази‘, као и начелно о томе, дали је потребно да екуменски покрет имаде своју ‚вјероисповјест‘. Faith & Order, као покрет је промотрио ‚базу‘ као питање основног значаја. „Life and Work“ тај други екуменски покрет³⁾ од свог почетка је одрекао, да се бави питањима, која се тичу учења, и проблема црквених нацрта. Да се боље разумије позадина, не смијемо губити из видика развој догађаја двадесетих-тридесетих година, напосе у Њемачкој и у Русији, као и утјецај диалектичке теологије⁴⁾). Они су довели до тога, да више нису оштро растављана питања теологије од практичног живота.

Против преузимања ‚базе‘ Faith and Order-а устало се са различитих страна. И онима који су били за њу, чинило се, да текст остаје мјестимично нејасан. Ипак коначно су све преузели у преднацрт.

Прва пленарна сједница Екуменског Савјета Цркава требала још г. 1941. се састати, но то су морали одгодити поради ратних до-

¹⁾ Усп. Manning-ово писмо на Visser't од 22. 4. 1946.

²⁾ Цит. Theurer, Стр. 66—67.

³⁾ „Живот и дјело“ — одржава свој први свјетски конгрес г. 1925. у Stockholm-у, са циљем, да потакне кршћане на свједочанство уз Христа, унутар друштвеног живота.

⁴⁾ Усп. чланак Visser't Hooft-а у пригодном јубиларном спису: Antwort. Festschrift für Karl Barth. Zollikon — Zürich, 1956.

габаја. Још у току год. 1938. су биле разаслане позивнице на све цркве, које су сурађивале у покретима „Faith and Order“ и „Life and Work“. Са позивницом су разаслали и т. зв. „Explanatory Memorandum“, гдје су међу осталима писали:

Савјет Цркава „се оснива на вјери у нашег Господа Исуса Христа, као Бога и Спаситеља. Тај фундамент је замишљен, као свједочанство уз кршћанску вјеру, а не — као што показује и његова краткоћа — као норматив науке, по којем би се просуђивали цркве или поједини кршћани у исповједању вјере. Фундамент је исповједање Утјеловљење и божанско-помирбе. Савјет Цркава жели бити заједница цркава, које те истине нашег спасења признају. Ипак не жели се бавити тиме, на који начин различите цркве своју науку о тој ствари образлажу. Остат ће стога у оквиру самооправдање сваке цркве, да се одлучи, може ли сурађивати на овим темељима.“⁽¹⁾

Г. 1948. се састала, по први пут, пленарна скупштина Екуменског Савјета Цркава у Амстердаму. Са преузимањем „утреског нацрта“ преузели су сада и формулу „базе“:

„Екуменски Савјет Цркава је заједница цркава, која нашега Господа Исуса Христа признаје као Бога и Спаситеља.“

Да предусретне појављене потешкоће рекох, али и жељу за измјеном код других, пленарна сједница је издала објашњење:

„Пошто су неки делегати пленарне скупштине или по властима нахођењу, или по налогу своје цркве, изразили жељу, да се у фундаменту (= база) Савјета (чл. I.) изражена формулација кршћанске вјере објасни, или прошири, одлучено је, да се пленарној сједници препоручи:

а) Садашња пленарна сједница Екуменског Савјета Цркава свом увјерењу жели дати израз, кад устврди, да је у нацрту изнесена база усмјерена садашњој намјери Екуменског Савјета Цркава;

б) Цркве, које би жељеле промјену те базе, упућују се, да своје евент. преинаке саме испитују, гледом на она кристолошка начела, која су постављена у овим садашњим темељима.“⁽²⁾

4. Еванстон 1954.

На ово „амстердамско објашњење“ — гледом на базу — ускоро су почели не само појединачне цркве, већ и теолози износити своје ставове, као и своје приједлоге. Стога је Централни Комитет Екум. Савјета и одлучио г. 1951, да формира специјални подкомитет за ту проблематику. Чланови тога су постали теолози: Horten, Florovsky и Nygren. На основу студија, они су слиједеној пленарној скупштини предложили, да изнесе свој став још једном гледе питања базе. У једном броју часописа „Faith and Order“ непосредно прије пленарне сједнице у Еванстону г. 1954., каже се дословно:

„Базу су критизирали, јер макар она говори о божанству Исуса Христа, ипак не спомиње његов људски род... Надаље неки подижу

¹⁾ Усп. Theurer, Стр. 86—87.

²⁾ Цит. Theurer, Стр. 93—94.

приговор, да изостављање специфичног позивања на Духа Светога, бази — као изражају тринитарне вјере — одузима њену нутарњу равнотежу... Неки сматрају значајном, да се база не упућује на ауторитет Св. Писма, други опет наводе, да би овдје требало изнијети заузимање Цркве за потребе и проблеме читавог човјечанства. Напокон се уложило у неку руку протест против сваке врсте везивања савјести чланства код. Екум. Савјета Цркава, јер да неки кршћани, за једно тако увјетовано чланство, не би могли дати свој приста-
нак.“¹⁾

На другом пленарном састанку (у Еванстону) Екуменски Савјет Цркава изда је свој властити документ у питању 'база'. Тај носи наслов: „Објашњење о смислу и задаци базе.“ Одавде желимо навести слиједеће:

„Екуменски Савјет Цркава је инструмент у служби цркава... Он није нека нова црква... и не врши никакве функције, да би водио те цркве. Он је усвојио једну 'базу', јер жели разјаснити црквама и свијету, што је заправо Савјет Цркава, шта је његова дјелатност, и који су његови чланови... Та база врши троструку службу:

1. Означује **бит** оне заједнице, коју би жељеле створити цркве, које сачињавају Савјет... Цркве улазе у један међусобни однос, јер међу њима за сва времена постоји једно јединство у особи и дјелу њиховог заједничког Господара, и јер Господ који живи, сам држи на окупу свој народ.

2. Она означаје **оријентациону тачку** за рад, који Екуменски Савјет сам преузима...

3. Она означаје и **границе дјеловања** оне заједнице, коју би жељели створити цркве унутар савјета.

Преузимање базе је основни критериј, којој свака црква мора одговорити, у колико жели приступити Савјету. Границе сваке заједнице одређује њена битност. У колико се пак спајају, покушавају цркве дати одговор на позив и дјеловање свог божанског Господара. Стога и морају Екуменски Савјет сачињавати цркве, које признају Господа, као другу Особу Тројединог Бога.

Истина, база је мања него вјероисповјест, но ипак много више значи него пука формула јединства. Она је заиста база у том смислу, да буде подлогом живота и рада Екуменског Савјета. Екуменски Савјет пак мора си непрестано постављати питање, да ли је вјеран својој бази.

Свака црква, која приступа Савјету, мора озбиљно предомислити, жели ли имати удио на таковој заједници, која посједује ову саввим одређену базу. С друге пак стране Екуменски Савјет би сам прекорачио границе, које си је сам ставио, кад би желио судити о томе, да ли је која одређена црква ту базу заиста озбиљно узела. Остат ће у оквиру одговорности сваке цркве, да сама одлучи, да ли може ту базу искрено преузети.“²⁾

¹⁾ Faith and Order — Studienheft, zur Vorbereitung der Vollversammlung in Evanston, 1954.

²⁾ New Delhi. Dokumentarbericht über die Dritte Vollversammlung ... Hrsg. Visser't Hooft, Stuttgart, 1962. of: »Erklärung über Zweck u. Aufgabe der Basis«.

5. New Delhi 1961.

У Еванстону изабрани нови Централни Комитет поставља одмах за задаћу новог субкомитета, да изради даљу проблематику, а с њом у вези и жеље за преинаку базе. Чланови тог субкомитета су били: Др. Payne (предсједник), Проф. Berkhof, Митрополит Jakobos, Бискуп Malmesbury, Роре, Бискуп Smeno. Касније су се њима прикључили Проф. Skydsgaard и Бискуп G. Noth.

У приједлозима Комитета радило се о слиједећим тачкама: 1. да се изреком спомиње Св. Писмо, као норматив вјере, 2. да се у бази изричито позива на тринитарну догму. То задње су напосе захтевале православне цркве. — Напокон г. 1956. Комитет је послао свој „меморандум“ на један извјестан број теолога различитих земаља, са молбом да изразе свој особни став. Пригодом засједања Централног Комитета г. 1957. у New Haven-у Подкомитет је поднио свој опширнији извјештај о том свом раду. Ту су били садржани конкретни приједлози за новоформирање базе. Напокон је на свом засједању г. 1960. у St. Andrews-у Централни Комитет једногласно одлучио, да обавијести своје чланице, како би на слиједећем пленарном састанку предложио слиједећу исправку I. члана:

„Екуменски Савјет Црква је једна заједница црква, која нашега Господа Исуса Христа признаје у смислу Светог Писма као Бога и Спаситеља и отуда настоје заједно испунити оно, на што су позвани, на славу Бога, Оца и Сина и Духа Светога.“

Приједлог је опћенито прихваћен, само од стране неких одбачен. То показује и резултат гласања на трећем пленарном састанку Екуменског Савјета у New Delhi-у: 383 од делегираних су прихватили нову 'базу', 36 су били против тога и 7 су се уздржали од гласања.

6. Uppsala 1968.

Чини се, да је одлуком пленарне сједнице у New Delhiu дискусија око базе, за сада барем, завршена. У Uppsali о тој ствари није се више расправљало.

Као завршетак тог историјског осврта, нека ми буде слободно цитирати из реферата Проф. Berkhof-a:

„База... садржи у себи знатно мање, него што већина наших црква-чланица исповиједа. Ипак она не даје минимум (на вјери). Њена редукција је уједно и концентрација, која заправо упућује на средиште, по којем су све цркве познате. Као таква, она је плодно тло за заједнички раст, а и подлога заједничког дјеловања. Она је јамство Духа Светога, да се помоћу ње Црква све више показује као једно јединство. Из свих тих разлога, наша заједничка база и наше исповједање не могу бити попут нечега, што ми са наше стране у говорима и на дјелу канити претпостављамо. База је попут оног мјеста, на којем се ми најтјесније састајемо, а у истом часу и попут фунте, којом морамо трговати.“¹⁾

¹⁾ Усп. Bericht aus Uppsala, 1968, Genf, 1968, стр. 320.

Б — База и исповједање вјере

1. Расправа о бази

Као што се види из повијесног приказа, база је била од првих почетак Савјета све до пленарног састанка у New Delhу предмет сталних расправљања и критике. Приговори су дошли са различитих страна, које је „Меморандум“ Visser't Hooft-a¹⁾ означио попут „фундаменталне критике“, замјерајући: „да је база веома неодређена, пошто она многе друге важне елементе вјере нити не спомиње, а који би били битни за стварно кршћанско јединство...; да базу не ће узети озбиљно, пошто Екуменски Савјет Цркава се не брине dostatно за њено излагање, као што би цркве то од ње очекивали.“ — Неки теолози, као н.пр. Hermann Sasse или Edmund Schlink²⁾ желе, да за базу узму Nikeјску — вјероисповјест.

Различите цркве, — прије свега православне — (али и неке друге, као н.пр. Генерал Christian Council of the Congregational Christian Church in the USA), тражиле су једну тринитарну форму за базу. Наравно, да су ови кругови нову базу из New Delhi-a примили са задовољством. Један је делегат грчке цркве то у својој изјави изјаснио: „...Православна Црква Грчке узима предложену нову формулацију радосно и гласа за њу, јер се она слаже потпуно са науком о Пресветом Тројству, онако како су њу први екуменски концили (I, II) старе, недијељене Цркве исповједали, и као што је она формулирана у т.зв. Symbolum Niceano-Constantinopolitanum.“³⁾

Другој групи критичара база не каже премало, већ превише. Прије свега збунила их је чињеница, што база Исуса просто с изразом „Бог“ титулира. Тај израз су они као „не библијски“ одбацили и предложили као најприкладнији израз „Господ“ или „Син Божји“. У чињеници, што база човјештво Исусово не спомиње, неки су већ видјели наклоност према monophysitismу или doketismу.

Бојазан друге нарави изражава став „Society of Friendsj“⁴⁾ из г. 1951, гдје се међу осталима каже:

„Ми цијенимо сваку изјаву, која је израз вјере, да је наиме наше јединство постављено на Исуса Христа, на ту живу Главу Цркве. Но у колико наш нацрт (т.ј. нацрт Екум. Савј. Цркава) иде даље и дефинира природу Христову, тада ће нас исти тај нацрт дијелити, као што нас учи повијест кршћанства. Све те дефиниције, које су се тичале природе Христове, свршавале су се у контроверзији, пошто нарав Христа сваку дефиницију неизмјерно надмашује.“⁵⁾

Бојазан, да би база могла постати формула исповјести, и на такав начин узрок раздиобе црква, понајприје се појавила у New

¹⁾ Из год. 1951.

²⁾ Усп. писмо Schlink-a на Visser't Hooft-a од 22. 12. 1956, цит. код Theurer-a стр. 158.

³⁾ New Delhi. Dokumentarbericht..., стр. 174.

⁴⁾ Позн. код нас под именом „Квекери“.

⁵⁾ Цит. код Theurer-a, стр. 123.

Delhiu, због тринитарне надопуне. То је изразио делегат ‚der Allgemeinen Sozietät der Mennoniten‘ — из Низоземске: „Бојимо се, да ће то означити први корак према конфесионализму... Било би нам жао, кад би база неке — без сумње кршћанске — цркве спријечила у томе, да приступе Савјету. Такође би нам било жао, кад би база излучила оне групе, које су присталице слободног исповједања, чији чланови признају Исуса Христа као Господа, но без да би изричито формулирали његово догматско значење.“¹⁾

У изјави ‚Свјетског Савеза Слободног Кршћанства‘ каже се слично: „Свеопћи састанак Свјетског Савеза изражава своје жаљење, што ће предложена преинака базе великом броју цркава и религиозних заједница — које би иначе рад Савјета из пунине срца подупирале — створити потешкоће. Споменутом састанку је жао због поступка Екуменског Савјета, што он спутава развој религиозне сурадње на читавом свијету.“²⁾

Међу најоштрије критичаре базе рачуна се и један од најважнијих теолога садашњице Rudolf Bultmann. О њему се каже у горе споменутом ‚Меморандум‘-у Visser’t Hooft-a: „У овој повезаности ствари морамо споменути и енергични нападај Проф. Rudolf Bultmann-a на базу, на једној конференцији у Аагау-у (г. 1951).“³⁾ Bultmann је рекао међу осталима слиједеће:

„... Дали су ми задаћу, да испитам, да ли ова формула исповјести (база) одговара Новом Завјету. На ово питање могу посве кратко одговорити: Не знам! И то због тога, што ми та формула у најмању руку није јасна. Да, ја бих хтио питати: Није ли баш фатално при формулацији свих, или — рецимо тако — већине исповјести, — које су наиме од теолошких или других црквених форума закључене, — да они по могућности желе слиједбенике различитих вјера ставити под исти називник, (и пореди тога те исповјести и морају бити опћените, или такве, да више укључују у себи значења)? У колико једном одређене црквено-повијесне и друге црквене прилике заиста захтјевају такве исповјести, тада ће оне бити јасно формулиране гледом на негације, (као н. пр. ‚Barmer Bekenntnis‘ у антитези против тадашњих њемачких кршћана,) но у позитивном смислу, они ће оставити интерпретацији извесну слободу. С тим у вези може сад нетко питати: Јесу ли у Амстердаму прилике заиста захтјевале нову исповјест вјере? Да ли се заиста радило о потреби, да хришћанску вјеру признају против једне криве науке? Или се служило с исповјешћу из црквено-политичких разлога, да би се покушало оно заједничко изрећи код свих учествујућих цркава, да би се тиме остварила једна дјелотворна екумена.

Изражај, којим Исуса Христа признају за Спаситеља, очигледно је таква опћенита фраза, што ће свака црква прихватити... Код тога наравно не смије се губити с ума, да су тиме изрекли само једну

¹⁾ New Delhi. Стр. 174.

²⁾ Ибидем, Стр. 172.

³⁾ ....

формалну значајку Христову, — као доносиоцу спаса. Оставља се свакоме, да си о спасу који *σωτηρ*. Спаситељ доноси, сам формулира своје властите представе, као наравно и о томе, како ће спас примјенити на некога. А морају ли бити заиста једни у тој ствари и лутерани и пресбитријанци и источни православни?...

Но много важније је оно друго. Што значи, 'Исуса Христа као Бога признаје'?... Прије свега нам је питати...: Да ли Христова ознака 'Бог' — означаје његову нарав, или његово метафизичко биће, или његово значење? да ли је та изрека сотериолошког, или космолошког карактера, или једно и друго? Сад у Екуменском Савјету сакупљене цркве могу заступати мишљење, како им је воља."¹⁾

2. Одређивање појма

Срж питања у расправи око 'базе' гласи: База и исповједање вјере. Неки узимају базу као неку врсту исповјести, и успоређују је са старим вјероисповјестима Цркве. Други се опет енергично томе противе, да би створили из базе неку исповјест вјере. Тако је видио и Bultmann у бази покушај, да би се формирала исповјест вјере и покушао је друге одвратити од тога.

Стога нам се чини важним, прије сваког даљњег тумачење, да се ближе описује појам исповјести:²⁾

Исповјест је свједочанство вјере; и то јасног и гледом на садржину одређеног свједочанства. Исповјест жели нагласити средишњицу вјере, т.ј. одредити центар, коме је све управљено и кроз који треба све остало промотрити. Исповјест означаје спремност, пред сваким у пуној јавности, јамчити за ово свједочанство. Стога исповједање вјере формира заједницу вјерника. Она је исповједање једне цркве. Тиме је уједно означено, да се ограничава против оних, који јој не припадају, јер ово исповједање не признају као своје. Исповједање је стога устаљена норма науке, а обрана против криве науке. Његова је функција да чува континуитет са почетком, и тада, када би требало у једној новој повијесној ситуацији стару истину поновно изрећи. Коначно, исповједање је хвалоспјев Божји. Његово је стварно мјесто у богослужју Цркве.

3. Анализа текста

Theuerer доноси у своме дјелу приказ језично — граматске структуре базе, који готово упућује на њезину битност.³⁾

„На најједноставнију форму доведена база гласи: 'Екуменски Савјет Цркава је једна заједница', — све, што је у даљњем речено о бази, само је ближа квалификација ове заједнице, т.ј. означаје, што чини, да она постаје таква, и то баш ова одређена заједница. Ријеч „заједница“ можемо проматрати као неко опетовано употребљавање ријечи „Савјет“ у наслову организације. То је прихватљиво са гле-

¹⁾ Усп. Bultmann, R.: *Glauben und Verstehen*, BD. II., Стр. 246—248.

²⁾ Усп. за ово питање Fries, H.: *Glaube und Bekenntnis*, у дјелу *Herausforderter Glaube*, München, 1968, Стр. 61—77.

³⁾ Усп. Theuerer, Стр. 203—208.

дишта генитива, која је овисна од 'савјет'-а одн. 'заједнице'; у оба случаја 'црква'. Ако нетко жели сазнати, што је Екуменски Савјет, тај се мора обратити на цркве, које су га конституирале. Све што је речено у 'бази', речено је о црквама, а не о Екуменском Савјету као таквом.¹⁾ То одговара и легитимацији Савјета, јер он не жели бити никаква црква, а још мање нека врста 'над-цркве', већ само 'заједница цркава'.

Од генитива 'цркве' — овисна је једна релативна реченица, која се састоји од два дјела, а које се односе један на други по једном 'и вато': 'цркве, које... признају и зато... настоје да испуне...' Први дио садржи у себи једну изјаву о садашњости, други дио се односи на будућност; 'зато' показује, да други дио произлази из првога. Код тога треба пазити на то: да се оно 'настоје да испуне' — треба у будућности 'заједнички' догодити. Ова изрека се односи на цркве, у колико су оне заједница Екуменског Савјета, и кад се ради о нечему, „што оне не би чиниле, или не би у оној мјери чиниле, како се то дешава, кад не би биле чланови Екуменског Савјета“;²⁾ наиме „да заједно испуне, за што су позване“.

Насупрот томе, говори први дио релативне реченице о том, што наиме чине цркве, — неовисно од својега чланства, а што је заправо и увјет тог чланства — : 'признају Исуса Христа, као Бога и Спаситеља'.

Ова релативна реченица закључена је с једном доксологијом. Обоје, т. ј. 'признају' и 'настоје' испунити — догађају се 'на славу Бога, Оца и Сина и Духа Светога'.

4. Карактер базе

Објашњење пленарног састанка у Еванстону говори о једној трострукој служби' коју чини база: 1. „Она означаје битност заједнице...“, 2. Она даје оријентацију за рад... 3. Она означаје обужам заједнице...“ За наше питање је прије свега важна изрека: „Макар је база мања него исповједање она много више даје него пуку формулу јединства“. Тиме јасно описује мјесто базе.

У даљем ће се покушати, да се с једне стране база ограда од строго узете исповјести, с друге стране, да се покажу њени аспекти, који ју чине сличном исповјести, и напokon да дође до једног приједлога на читав расплет ствари.

а) Ограђивање према исповјести

Да база није никаква исповјест, види се већ отуд, што њезин ефекат није оснивање никакве цркве. Она је додуше темељ једне заједнице, али чланице ове заједнице у многим питањима вјере нима-ло нису једни; они немају међусобно никакво заједништво 'стола Господњег'. Вјеру исповједити — као што је то Eugen Karson Blake у једном писму Visser't Hooft-у тврдио³⁾ — то је „повластица

¹⁾ Ибидем, Стр. 203.

²⁾ Ибидем, Стр. 203.

³⁾ Писмо од 5. 6. 1956.

једне правилно установљене цркве”, не може никако бити функција Савјета Црква. Зато је база као опис прикладна, и на њу не би се смјело гледати као на вјероисповјест¹⁾. Слично је упозорио у једном свом саставу Кантерберски Надбискуп Фишер да Савјету недостају све ознаке, које карактеризирају једну цркву: нема своју литургију, нема сакраменте, нема црквене службе нема статуте, и такођер нема своје властито вјероисповјести.

База као вјероисповјест за многе цркве уопће не би била адекватни израз њихове вјере, већ нешто посве неприхватљиво. Сам Eugen Karson Blake то тврди у вези Пресбитеријске Цркве.²⁾ А Gottfried Noth пише у својој радњи „База и вјероисповјест”: „За нас који смо евангеличке исповјести, од посебне је важности, да се у новој 'бази' изричито говори о Св. Писму... Но, уједно мора се свакако утврдити, да је то у ствари само једно упућивање, и да Екуменски Савјет Црква у New Delhi-у није добио никакву 'протестантску' вјероисповјест...

Проблематика Св. Писма и Традиције није била ни дирнута, као ни однос између Писма и Цркве није био образлаган. Да за протестанте за искључиви ауторитет Св. Писма, као највише инстанције, дакле за „sola scriptura” иде, то уопће не долази до изражаја и по стању ствари нити ће уопће до изражаја доћи. Кад би била база нека врста исповјести, требали би то јој приписати као недостатак. Баш кроз то постаје јасно, да се бази чини неправда, кад њу проматрамо као вјероисповјест Екуменског Савјета Цркве.”³⁾

Напокон Савјет не врши никакав ауторитет научавања на основи базе. Visser't Hooft наглашује: „Остат ће посве правилно што се Екуменски Савјет неће, нити може постављати као некакав судбени стол за чистоћу науке црква, било унутар било изван редова својих чланица.”⁴⁾

Најзад база није била формулирана као обрана проти кривих наука. Барем у Амстердаму и у New Delhi-у овај аспект није имао никакво значење, нити онда, кад је он у предповјести базе играо једну одређену улогу.

б) Аспекти слични вјероисповјести

Као о вјероисповјестима црква, ради се код базе Екуменског Савјета о томе, да се јасно и уочљиво каже, у чему је ствар. База жели бити „многа више, него пука формула јединства”, више него „минимум који код евентуалних компромиса преостаје.”⁵⁾ Иде се за постављењем средине: „Имамо посла са стварима јединства, чији је зачетник Исус Христ сам, са јединством, које је у Њему, ако је Он сам даје своме народу. Екуменски Савјет је или један крестоцен-

¹⁾ Усп. Theurer, стр. 213, Биљ.

²⁾ Усп. Theurer, стр. 215

³⁾ Noth, Gottfried: Basis und Bekenntnis у књ. Konfession und Ökumene, Herg. Ristow und Burgert, Berlin, 1965, стр. 122

⁴⁾ Cit. Theurer, стр. 231

⁵⁾ Усп. Noth. стр. 120

тричан покрет, или није уопће ништа.”¹⁾ — тако Visser’t Hooft у свом извештаја пред скупштином у New Delhiu.

По новом обликовању, база у New Delhiu постала је један три-нитарни *хвалоспјев*; то у ствари одговара даљој карактеристици вјероисповјести.

Слична је вјероисповјести и функција базе: она *окупља* једну заједницу, — и ако она није црква — и *ставља* јој *границе*. Тако н. пр. унитаристичке групе не могу приступити Савјету, пошто не могу признати базу као своју. У New Delhiu је рекао Visser’t Hooft, на приједлоге, који су ишли затим, да се екуменички покрет и преко границе кршћанства прошири: „Нити на Западу, нити на Истоку не достају гласови, које нас желе на то навести, да проширимо наше схваћање јединства. На то морамо одговорити, да не познајемо никакво јединство, које би било шире постављено, него јединство у Христу. Не зато, што бисмо као одозго гледали на велике филозофске и религиозне традиције, које сматрају, да би могли човјечанству понудити једно свеобухватно јединство, већ због тога, што је Христ у којег ми вјерујемо, Спасилац читавог човјечанства и Господар ових господара, ‘у којему све постоји’ (Кол. 1, 17).

Појмови јединства изгледају далекосежнијима и обухватнијима, али у стварности су много мање универсални. Они су прије укорјењени у људском настојању, него у божанској иницијативи, у којој Бог свој план открива и надопуњује за добробит човјечанства. То је свакако и разлог, зашто ми у првом члану нашег устава нас саме описујемо, као једну заједницу, коју Исус Христ, Бог и Спаситељ, то значи Христ који живи окупља и држи заједно.”²⁾

На овом мјесту требамо још кратко ући у једну тешку проблематику: у питању тумачења базе по појединим црквама. Exploratory—Memorandum, из г. 1938, заправо је препустио одговорности црква, да се одлуче, јесу ли спремне на тим темељима сурабивати. Год. 1951. заступао је Visser’t Hooft став, да је ситуација по преузимању нацрта 1. пленарне скупштине у Amsterdam-у промјењена: „...на основи новог нацрта... Централни Комитет имаде дужност, да се увјери, да ли која нова црква, која се одлучила прикључити, испуњава одређене критерије. Темељни се критериј састоји у томе, да та црква изражава јасно свој пристанак уз базу... Наравно остат ће потпуно правилно, да се Екуменички Савјет не може, и неће заузимати као судбени стол за чистоћу науке црква... Али зар се не може рећи, да се једна одређена црква заиста може сматрати — у екуменском дијалогу и у заједничком раду — за конструктивног партнера, ако налази свој критериј у признању божанског господства Христовог?”³⁾

Изјава у Евенстону истичи поново одговорност појединих црква. Савјет „би сам прекорачио границе, које је сам ставио, кад би желео судити о томе, да ли је која одређена црква ту базу у заиста оз-

¹⁾ Neu Delhi, Стр. 532

²⁾ Ibidem, Стр. 532-533

³⁾ Cit. по Theurer, Стр. 230 ф.

биљно узела. Остат ће у оквиру одговорности сваке цркве, да сама одлучи, да ли може ту базу искрено преузети". С друге пак стране мора се Савјет „стално питати, да ли је она остала вјерна тој бази,..¹⁾

ц) У ч и н а к

'База' је темељ једне заједнице, не једне цркве, него заједнице цркава. Стога она није вјероисповјест у правом смислу, већ само у неком односу до њега стоји, и носи на себи неке црте, које сличе вјероисповјести. Она заузима у неком смислу једну средњу позицију, која се са до сада уобичајеним појмовима не даде адекватно описати. База није формула јединства, нити неки фундаментални члан, нити вјероисповјест.

Највише смо склони, да се прикључимо мишљењу G. Noth-а, који при крају своје већ цитиране радње пише: „Екуменски Савјет са еклезиолошког гледишта треба сматрати, као претечу у новој земљи... Код њега се мора стално тиме рачунати, да се досадашња појмовања не могу на њега применити;... А како заједницу остварују цркве различитих вјероисповјести, она покушава постављати базу. Она тиме поставља нешто ново, сигурно још увијек само пипајући, и под извјесним опасностима, али и под обећањем Господњим. Она жели свој народ окупљати и у пуној истини и водити. Ако се иде за истином, тада база сигурно не ће стати на мјесто једне вјероисповјести. Она ће бити ипак изражајем истине, да једини Господ, има само један народ на цијелом свијету."²⁾

---

¹⁾ Neu Delhi. Usp. rope: стр. 7

²⁾ Усп. Noth, Стр. 123-124